

INTEGRACJA SENSORYCZNA- METODA TERAPEUTYCZNA WSPOMAGAJĄCA ROZWÓJ DZIECKA

Zaburzenia integracji sensorycznej wynikają z zaburzeń przetwarzania sensorycznego. Pojawiają się, gdy układ nerwowy niewłaściwie odbiera i organizuje bodźce sensoryczne w obrębie OUN oraz nieprawidłowo na nie reaguje (emocjonalnie lub ruchowo). Dysfunkcje te nie wynikają z uszkodzenia narządów zmysłów, związane są z nieprawidłowym przetwarzaniem bodźców sensorycznych. Czyli integracja sensoryczna pozwala segregować, porządkować i składać w pojedyncze bodźce w pełne funkcje mózgu. Gdy funkcje te są zrównoważone, motoryka ciała łatwo dostosowuje się do otoczenia, umysł łatwo przyswaja informacje, a prawidłowe zachowanie pojawia się w sposób naturalny. Integracja sensoryczna wpływa także na rozwój dziecka, zdolność do nauki i samoocenę. Kiedy bodźce przepływają w dobrze zorganizowany sposób, mózg może je wykorzystywać do tworzenia wyobrażeń, opracowania zachowań i przyswajania wiedzy. Kiedy przepływ bodźców odbywa się w nieorganizowany sposób, życie może przypominać korek uliczny w godzinach szczytu.

Integracja sensoryczna opiera się na plastycznej zdolności układu nerwowego do zmian. Wzrost i rozszerzanie się połączeń neuronalnych jest podstawowym mechanizmem każdego uczenia się i przystosowywania. Pod wpływem uczenia się na różnych poziomach OUN zachodzą zmiany takie, jak przyrost nowych i rozszerzenie się istniejących neuronów oraz zmiany połączeń między nimi. Właściwa stymulacja układów sensorycznych stanowi jeden z czynników, wpływający na szybkość i jakość tych zmian.

Największy rozwój mózgu dokonuje się we wczesnych okresach rozwoju dziecka, szczególnie zaś w okresach dynamicznego wzrostu neuronów i ich połączeń czyli w tzw. okresach wrażliwych, które znacznie ułatwiają uczenie się. Okresy wrażliwe występują w rozwoju prenatalnym i postnatalnym. Charakteryzują się wyższym poziomem metabolizmu mózgowego, w porównaniu z metabolizmem u osobników dorosłych. Czas wystąpienia okresów wrażliwych jest różny dla poszczególnych systemów neuronalnych.

Z tego powodu różne umiejętności pojawiają się w różnych fazach rozwoju. Początkowo sądzono, że okresy te jedynie odtwarzają rozwój zaprogramowany genetycznie. Na obecnym poziomie wiedzy wiemy, że ma na nie wpływ również doświadczenie, a także rodzaj i jakość materiału do nauczania się. Mózg i cały układ nerwowy nieustannie się zmienia pod

wpływem różnych bodźców. Uczenie się i rozwój bezpośrednio zależą od różnorodności i bogactwa bodźców, wpływających na poziom stymulacji. Natomiast, ze zrozumiałych powodów, zubożenie środowiska nie zapewnia dostatecznej stymulacji i nowych wyzwań.

Integracja sensoryczna w sposób szczególny podkreśla znaczenie właściwie wzbogaconego środowiska. J. Ayres zaznacza, że zróżnicowane otoczenie, powinno dostarczać wielu bodźców do stymulacji najwcześniej dojrzewających, fundamentalnych w rozwoju dziecka zmysłów tj.:

- dotykowego, który reaguje na powierzchniowy i głęboki dotyk, nacisk, ciepło, zimno i ból, jego receptory znajdują się w skórze,
- proprioceptywnego, który odbiera wrażenia płynące z mięśni i ścięgien, informuje mózg o położeniu części ciała przestrzeni i wykonywanym ruchu, jego receptory znajdują się w mięśniach i ścięgnach,
- przedsionkowego - który odbiera siłę grawitacji i ruch, jego receptory znajdują się w uchu wewnętrznym w błędniku.

Najczęstsze objawy wskazujące na zaburzenia przetwarzania bodźców zmysłowych:

- nadwrażliwość i zbyt mała wrażliwość na dotyk, ruch, bodźce wzrokowe i słuchowe,
- zbyt wysoki lub niski próg aktywności,
- problemy z koordynacją,
- opóźnienia rozwoju mowy lub zdolności językowych,
- opóźnienia w rozwoju zdolności ruchowych,
- problemy z nauką,
- niska samoocena,
- trudności z dobrą organizacją,
- nieadekwatne zachowania.

Zaburzenie integracji sensorycznej rzadko są diagnozowane jako samodzielne schorzenie.

Najczęściej są tzw. zaburzeniami towarzyszącymi, diagnozowanymi wraz z innymi problemami rozwojowymi.

Poniżej podaje listę schorzeń ,którym najczęściej towarzyszą zaburzenia integracji sensorycznej: autyzm, ADD, ADHD, zespół Downa, porażenie mózgowe, zespół kruchego chromosomu X, upośledzenie umysłowe, zaburzenia zachowania, RAD- zaburzenia więzi, przedwczesne przyjście na świat, zespół Aspergera.

Diagnoza zaburzeń integracji sensorycznej powinna być dokonana przez wykwalifikowanego terapeutę, odpowiednimi testami. Podczas diagnozowania ważna jest obserwacja dziecka i szczegółowy wywiad z rodzicami. Zdiagnozowane dysfunkcje muszą być poddane odpowiedniej i systematycznej terapii. Doświadczony terapeuta biorąc po uwagę indywidualne możliwości dziecka pracuje z nim wg indywidualnego programu.

Efekty pracy z dzieckiem zależą od systematyczności uczęszczania na zajęcia, od współpracy z rodzicami oraz od głębokości stwierdzonych nieprawidłowości. Teoria i praktyka integracji sensorycznej wykorzystuje zjawisko plastyczności układu nerwowego. Podczas wykonywania ćwiczeń terapeuta pomaga dziecku uzyskać prawidłową odpowiedź adaptacyjną pobudzając w ukierunkowany sposób różne układy zmysłów. Terapia polegająca na pobudzeniu wielu zmysłów jednocześnie. Następuje silniejszy bodziec- szybsze przewodzenie impulsu- większa wrażliwość neuronów na pobudzenie. Musimy też pamiętać o aktywizacji odruchów i ich integracji. Należy zwrócić uwagę, aby nie przestymulować układów zmysłowych dziecka.

Podczas prowadzonej terapii zmienia się zachowanie dziecka, jest z nim lepszy kontakt, następuje rozwój mowy, rośnie motywacja i samoocena dziecka, koncentracja oraz integracja wzrokowo- słuchowo- ruchowa. Funkcjonowanie dziecka poprawia się we wszystkich sferach. Najlepsze efekty można osiągnąć u małych dzieci ze względu na lepszą plastyczność mózgu.

Terapia metodą SI nie jest "lekarstwem" na wszystkie nieprawidłowości. Jest metodą terapeutyczną, która wspomaga rozwój dziecka i ułatwia jego funkcjonowanie wśród innych ludzi.

Opracowała: mgr Agnieszka Koziel - terapeuta integracji sensorycznej, pedagog specjalny

Bibliografia:

Violet F. Maas (2007): Integracja sensoryczna a nauka - od narodzin do starości;

Fundacja Innowacja

P. G. Emmons, L. McKendry Anderson(2007)- Dzieci z zaburzeniami integracji sensorycznej; Liber

Carol Stock Kranowitz (2012); Nie-zgrane dziecko. Zaburzenia przetwarzania sensorycznego-
diagnoza i postępowanie: Harmonia